

פרשת וישב – יוסף וישראל

После краткого упоминания о потомках Эсава, как ранее – о потомках Ишмаэля, вся вторая половина книги «Берешит» сосредоточивается на Якове и его сыновьях, в частности, на Иосефе. Танхума говорит, что такой подход можно сравнить с поведением человека, который ищет жемчужину в песке. Быстро-быстро просеивает он песок, пока не находит жемчужину. А как только жемчужина найдена, он отбрасывает песок и гальку в сторону и отдает все свое внимание жемчугу¹. Судьба колен до такой степени важна для мировой истории, что Хумаш дает нам глубоко взглянуть в их жизнь и дела².

Двенадцать колен, сыновья Якова, открывают период толдот, потомков авот. Авот, первые три поколения евреев: Авраам, Ицхак и Яков – проанализированы в массе комментариев, и мы можем сказать о Якове, который достиг истинной близости к Всевышнему и высокой святости, что он проложил четкий путь следующему поколению.

רש"י לה י: לא יקרא שמך עוד יעקב - לשון אדם הבא במארב ועקבה אלא לשון שר ונגיד

Действительно, в соответствии с правилом סימן לבנים, изгнание Якова, выразившееся в его отъезде к Лавану, стало прообразом нашего собственного изгнания. В недельной главе колена начинают движение к Избавлению, парашет геула³. Путь оказывается не гладким.

Как раз тогда, когда Яков почувствовал, что может с удовлетворением взглянуть на результаты своей духовной работы, в которой он достиг полноты и цельности, возникают трения между Иосефом и его братьями⁴. Яков сознавал, что теперь он располагает чистым потомством, что в его сыновьях заложен весь мессианский потенциал и что они совершат окончательный тикун мира – ביקש בשלוח יעקב לישב. Но очень скоро он обнаружил, что нет на это воли Всевышнего – קפץ עליו רוגזו של יוסף⁵.

תורה говорит: «Вот потомство Якова», но затем стих называет только יוסף⁶, и т.д., потому что, в конечном счете, существование колен

¹ רש"י, ריש הפרשה: וישב יעקב וגו' - אחר שכתב לך ישובי עשו ותולדותי בדרך קצרה שלא היו ספונים וחשובים לפרש היאך נתיישבו וסדר מלחמותיהם איך הורישו את החורי פירש לך ישובי יעקב ותולדותי בדרך ארוכה כל גלגולי סבתם לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם

² רש"י בראשית לו א: וישב יעקב וגו' - ... וכן אתה מוצא בעשרה דורות שמאדם ועד נח פלוני הוליד פלוני וכשבא לנח האריך בו וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם ומשהגיע אצל אברהם האריך בו משל למרגלית שנפלה בין החול אדם ממשמש בחול וכוברו בכברה עד שמוצא את המרגלית ומשמצאה הוא משליך את הצרורות מידו ונוטל המרגלית

³ ממעמקים, עמ' 201: פרשיות ויצא וישלח הן, פרשיות הגלות של כלל ישראל. בפסוקים, המספרים על גלות יעקב, טמונים רמזים לכל אשר יתרחש בעתיד בגלות בניו. לעומת זאת החל מפרשת וישב עד סוף ספר בראשית מכוונות הפרשיות כנגד גאולתן של ישראל. פרשת ויחי מכוונת כנגד ימות המשיח (כמבואר מהר"ל, דרך חיים) וגו'

⁴ רש"י לו ב: ועוד נדרש בו וישב ביקש יעקב לישב בשלוח קפץ עליו רוגזו של יוסף צדיקים מבקשים לישב בשלוח אומר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעוה"ב אלא שמבקשים לישב בשלוח בעוה"ז:

⁵ נתיבות שלום, עמ' רמו: ביקש יעקב לישב בשלוח קפץ עליו רוגזו של יוסף, שלכאורה מהו ביקש יעקב לישב בשלוח וכי ליהנות מעוה"ז ביקש. אלא שיעקב היה סבור שעתה כאשר יש כבר את כל י"ב השבטים שהם כנגד י"ב צירופי שם הוי"ה, ויש לו את יוסף ואת יהודה, שכל המרכבה הק' בשלימות, כבר יכולים להביא אל התיקון הגמור בחינת בשלוח. ... אך קפץ עליו רוגזו של יוסף, כי לא כן היה רצון ד' כאמור.

⁶ לו (ב) אלה תלדות יעקב יוסף

обеспечивается именно через Иосефа¹. Яаков видит Иосефа ядром своего потомства². Он тот, чье рождение позволяет Яакову вырваться от Лавана, он кормит Яакова и его семью в Египте, и его мертвое тело заставляет Красное море расступиться перед евреями во время Исхода³. Единственным коленом, которое могло противостоять потомкам Эсава, был Иосеф⁴.

Братья, говорит Сфат эмет, представляли собой двенадцать чистых производных от надежного духовного наследия праотцев. В соответствии с этим у нас имеются двенадцать средних благословений в «Шмоне-эсре»⁵, отражающих всю совокупность того, о чем мы можем просить, – по благословению на колена⁶. В сочетании эти благословения образуют единое целое, и, следовательно, колена обретают в них источник искупления.

В конфликте братьев все действуют ле-шем шамаим. Доказательство этому, говорит Сфат эмет, в том, что нам обещаны и Машиах бен-Иосеф, и Машиах бен-Давид – представители обеих сторон. Каждая из них действительно обладает долей малхут, обе они нужны и обе будут реализованы⁷.

---

¹ שמעתי מהגאון רב משה שפירא, שליט"א

² רש"י, שם: ומ"א דורש תלה הכי תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים אחת שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לבן אלא ברחל ושהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף זה נשטם וזה נשטם זה אחיו מבקש להרגו וזה אחיו מבקשים להרגו וכן הרבה בבי"ר.

³ נתיבות שלום, ריש וישב: אלה תולדות יעקוב יוסף, וכבר הקשו חז"ל שהיה צריך להתחיל בראובן, ומדוע מונה את תולדות יעקוב מיוסף ובמדרש רבה (מדרש רבה בראשית פרשה פד פסקה ה) כיון שראה אבינו יעקב עשו ואלופיו נתיירא א"ל הקב"ה מאלו אתה מתיירא גץ אחד משלך וגץ א' משל בנך ואתם שורפים אותם כולם הה"ד (עובדיה א) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה וישב יעקב כך אמרו חכמים אלה תולדות יעקב יוסף התולדות הללו לא באו אלא בזכותו של יוסף ובשבילו כלום הלך יעקב אצל לבן אלא בשביל רחל התולדות הללו היו ממתנות עד שנולד יוסף הה"ד (בראשית ל) והיה כאשר ילדה רחל את יוסף כיון שנולד שטנו של אותו רשע ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה מי מורידן למצרים יוסף מי מכלכלן יוסף הים לא נקרע אלא בזכותו של יוסף הה"ד (תהלים עז) ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו נתן תהום קולו גאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף א"ר יודן ב"ר שמעון אף הירדן לא נקרע אלא בזכותו של יוסף וגוי והיינו שקיומם של כל תולדות יעקוב הוא על ידי יוסף

⁴ בראשית רבה ריש וישלח עה ה: מסורת הוא שאין עשו נופל אלא ביד בניה של רחל רש"י בראשית לו א: ד"א וישב יעקב הפשתי הזה נכסו גמליו טעונים פשתן הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הזה היה פיקח אחד משיב לו ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו כך יעקב ראה כל האלופים הכתובים למעלה תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולן מה כתיב למטה אלה תולדות יעקב יוסף וכתוב והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם. ברש"י ישן

⁵ ולמלשינים – тринадцатое благословение – было добавлено позднее.

⁶ שפת אמת וישב – [תרמ"ג]: ויש לנו להבין כי השבטים הם עמודי עולם. כמו שיש ג' אבות ובחינותיהם מקיימים העולם. כן בחי' י"ב שבטים. וע"ז נתקן י"ב ברכות אמצעיות בתפלת שמ"ע. האבות הם בחי' סידור שבחו של הקב"ה. והשבטים הבקשות. וכל אלה המה דרכים מיוחדים שמתחדשין בכל יום. כי אין הדברים במקרה רק הם עמודים שהכל עומד עליהם. והקב"ה וב"ש פותח בכל יום אלה הדרכים והשערים שער סליחה ורפואה ותשובה ופרנסה כו'. לכן נתקן ברכה בסוף כל בקשה ואם הי' בקשה בלבד מה ענין הברכה רק שיש להאמין כי בכל יום נתון הקב"ה אלה הברכות לעולם רק בכח בני"י לעורר אלה הדרכים.

⁷ שפת אמת וישב – תרמ"ג: ויש להבין כי בודאי כל מחלוקת של השבטים הי' לשם שמים לכן נתקיים שיש משיח בן יוסף ובן דוד. וכל אחד הי' תופס לפי דעתו כי המלכות מגיע ליהודה או ליוסף. וכולם כיוונו לשמים. אלו ואלו דברי אלקים חיים. וצריך להיות ב' הבחי'. משיח בן יוסף המתחיל ובן דוד הגומר. ולכן הי' הסדר כן שמקודם נכסה מהם יוסף הצדיק ואז נולד משיח בן דוד. והקב"ה יודע המחשבות ראה דעת כולם למצוא האמת. ונפלו במבוכה בדבר שאין ביכולת בני אדם לקיים בפועל בשלימות. וצירף הקב"ה מחשבה טובה שלהם וברא אורו של משיח.

Поразительно утверждение Маараля, что Иосеф был возведен над братьями в малхуте, как Яков был поставлен выше Эсава¹. Иосеф во всех отношениях соответствовал этой роли²; он обладал духовным сиянием отца³ и сталкивался с такими же трудностями,⁴ достигнув на этом пути уровня святости, превосходящего уровень братьев⁵. В сущности, он уже коронован – разноцветной рубашкой (что было ошибкой⁶) и лидерством в семье⁷. Якову совершенно ясно, что благополучие (шефа, изобилие) должно придти к братьям через Иосефа⁸.

ЯКОВ ПЕРЕДАЕТ МАЛХУТ ИОСЕФУ

Так в этой точке истории Яков передает малхут Иосефу, который потом желает, чтобы братья разделили его представление о том, как надо служить Б-гу. Что ни говори, Иосеф все-таки первенец Рахели. Рахель обладала силой, позволяющей объединить еврейский народ. Она похоронена там, где она может пребывать с Кляль Исраэль в изгнании, собрать всех вместе и объединить их в Израиле⁹. Она наделила этой силой своего сына Иосефа.

¹ גור אריה, וישב לו ב ד"ה שכל: כי כמו שיעקוב נבדל מעשו כך יוסף נבדל מאחיו במלכות לפיכך קרא אותו נזיר אחיו (מט כו)

² רש"י ד"ה אלה תולדות יעקוב: ... תלה הכתוב תולדות יעקוב ביוסף מפני כמה דברים אחת שכל עצמו של יעקוב לא עבד אצל לבן אלא ברחל ושיהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף (ועיין בש"ח ס' ד) וברבינו בחיי: דרך הפשט כל תולדותיו ביוסף להורות שהוא כלול מכל מעלות שאר אחיו. וכן דרשו חז"ל כל מעלות מדות השבטים היו בו, בכורתו של ראובן שנאמר ובחללו יצועי אבין נתנה בכורתו ליוסף, מלכותו של יהודה ... נבואתו של לוי ... חכמתו של יששכר אבות דרבי נתן ב ה: יצא יוסף מהול

³ רב צדוק הכהן, תקנת השבין – ו: והנה תולדות יעקב יוסף שהוא עיקר תולדותיו, ואמרו ז"ל (בראשית רבה פ"ד, ח') דזיו איקונין דומה לו, ונודע דכל דומה אינו באיקונין דגוף שבעולם הזה שהוא דבר שלשעה רק באיקונין דנפש וצלם אלקים דנשמת חיים שהוא דבר הקיים לעד וזה היה דומה לו, ועל כן נקראו ישראל על שמו שארית יוסף כי גם הוא לולל נפשות ישראל בכל דור

⁴ רש"י לו ב: אלה תולדות יעקב ... ומ"א דורש תלה הכי תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים אחת שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לבן אלא ברחל ושהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף זה נשטם זה נשטם זה אחיו מבקש להרגו וזה אחיו מבקשים להרגו וכן הרבה בב"ר.

⁵ אור גדליהו פרשת וישב: כי הרי באמת היה דרגת יוסף למעלה מהשבטים, והיה לו שייכות לבחינת "אב", ואיתא בחז"ל שראוי היה יוסף להעמיד יב שבטים כיעקוב

⁶ שבת י: אמר רב חמא בר גוריא אמר רב, לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת (כתנות פסים של צמר נקי), שנתן יעקוב ליוסף יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו, ונתגלגלו הדבר וירדו אבותינו למצרים.

⁷ ספורנו לו ג ד"ה ועשה לו כתנת פסים: לאות שיהיה הוא המנהיג בבית ובשדה

⁸ נתיבות שלום – מאמר מחלוקת האחים עם יוסף: כל השפע לכלל ישראל נשפע באמצעות הצדיק יסוד עולם הוא יוסף ... ומשום כי אהב ישראל את יוסף מכל בניו ובמאמר אלה תולדות יעקוב יוסף כתב שיעקוב הוא כח התורה ויוסף הוא כח הקדושה, ושנים צריכים זה את זה לכן דבק יעקוב ביוסף להשלים את מדותיו למען כלל ישראל.

⁹ מהר"ל: גור אריה, בראשית מח ז: שרחל עקרת הבית של יעקב והכל טפל אצלה, ולכך היא כמו בית יעקב, ונקראת כנסת ישראל - שהם בית יעקב - על שמה (כדאיתא במדרש שהביא המהר"ל שם), ובזכות רחל ישונו לגבולם להתחבר בהקב"ה. כי פירוד זה שישראל נפרדים מעל הקב"ה מפוזרים בכל הארצות - יש להם כח המקשר והמקבץ אותם, שהרי רחל היא 'בית יעקב' מחברת אותם, ובזכותה יהיה להם קבוץ גמור לשוב לגבולם, ולפיכך נקברה רחל בדרך. כי דבר זה הוא שלא תהיה נקברת רחל במערה אצל האבות רק תהא עם בניה, שהיא מתיחסת אל בניה, לפי שרחל היא היתה 'בית יעקב' גם כן, ולפיכך כאשר הוגלו ישראל היתה רחל מבקשת רחמים, שאין ראוי שיהיה לישראל פירוד, כי היא קיבוץ לבית יעקב. והקב"ה משיב לה כי אף על גב שהוגלו לשעה, בזכותה שהיא מחברת ומאחדת הכל - ישונו לגבולם. כי יש כח קבוץ עוד בישראל ואחדות, שבזכות אותו קבוץ ואחדות ישונו הם לגבולם להתאחד. ולפיכך נקברה רחל בדרך, כי אחר שישראל הם בגלות חוץ למקומם, נמצא אצלם כח קבוץ שלהם המקבץ

трагично, но на самом деле происходит именно то, чего Всевышний желал, потому что необходимо было отправить Иосефа в Египет в качестве авангарда, чтобы он подготовил почву для Яакова и для братьев, как физически, так и духовно¹. Нетивот шалом идет даже дальше, указывая, что если бы братья сохранили единство, они оказались бы слишком сильными духовно для применения мидат а-дин, которое должно было стать причиной их изгнания в Египет, а изгнание – необходимой прелюдией к опыту Синая. Поэтому Высшая воля привела их к мысли, что качества Иосефа ничуть не выше их собственных качеств².

РОЛЬ ЦАДИКА И БААЛЬ-ГШУВА

Что представляет собой качество Иосефа, известное как есод? Иосефа называют Иосеф-а-цадик, дающий поколениям силу ограждать нашу святость от всех видов соблазна³. Иосеф успешно противостоит оболыщениям жены Потифара ни по какой другой причине, кроме как из стремления служить Всевышнему⁴. Теперь, когда он умеет управлять собой и свободен от власти чувственности, он готов стать и правителем всего Египта⁵.

К этим добродетелям он добавляет свое предвидение (свои сны) – мощное сочетание, реализации которого ждет Яаков⁶.

И все же братья называли его בעל החלומות, и в некотором отношении они правы. Потому что реальный מלכות в конечном счете возложен на потомков Иеуды⁷. Иосеф получает в свое имя буквы из Имени Всевышнего – ה в יהוה; а у

---

¹ נתיבות שלום – מחלוקת האחים עם יוסף: רצון העליון היה שירד יוסף למצרים, כדי שיעקוב ירד למצרים בדור ולא בשלשלאות של ברזל, וכן היה רצון ד' לשלוח את יוסף למחיה לפני בני ישראל, כי הרי בני ישראל היו עתידים לירד למצרים שהיא ערות הארץ, ואיך יוכלו להחזיק שם מעמד במיט שיערי טומאה מבלי שיטמאו בזוהמת מצרים. ולכן בתחילה נשלחה שרה למצרים, ואח"כ שלח לפניהם איש לעבד נמכר יוסף

² נתיבות שלום – מחלוקת האחים עם יוסף: ואכן ע"פ רצון העליון סברו האחים שמדתו של יוסף איננה גבוהה יותר מכל מדה אחרת

³ רב צדוק הכהן, תקנת השבין – ו: דידוע דהוא נקרא יוסף הצדיק דזהו מדתו ונאמר ועמך כולם צדיקים שזוהא מדת כל ישראל... נראה דקלקול הברית היפך יוסף שבזה עיקר נסיון קלקול הברית שהוא לאכפייא ... [ענין תולדותיו (של יעקוב) יוסף לומר דזרעו כולם צדיקים]

⁴ רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה: כל הפורש מעבירה או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם לא פחד ולא יראה ולא לבקש כבוד אלא מפני הבורא ברוך הוא כמניעת יוסף הצדיק עצמו מאשת רבו הרי זה מקדש את השם:

⁵ מהר"ל, גבורות השם, פ' יא: ודוקא יוסף מבין שאר אחיו, כי ראוי היה שיהיה יוסף מלך מושל על מצרים, כי מצרים נקראים חמור כדכתיב (יחזקאל כ"ג) אשר בשר חמורים בשרם והיו שטופי זמה, כדכתיב בפרשת עריות (ויקרא י"ח) כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו, ולא היה בעולם מקום שהיו שטופי זמה כמו ארץ מצרים, ויוסף היה קדוש ונבדל מן העריות כאשר תראה ממעשה פוטיפר, ובשביל כך לא היה נעשה יוסף מלך אלא על ידי מעשה של אשת פוטיפר, כך יראה. וידוע כי הפרוץ בעריות הוא ממעשה החומר כאשר התבאר, והנבדל הקדוש מן העריות הוא קדוש מן פחיתות החומר המגונה הזה, והוא בודאי דומה לצורה שאין בה מן ענין החומר

⁶ רש"י על בראשית פרק לו פסוק יא: שמר את הדבר - היה ממתין ומצפה מתי יבא וכן (ישעיה כו) שומר אמונים וכן (איוב יד) לא תשמור על חטאתי לא תמתין:

⁷ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ שם (קטע המתחיל והמדרגה): אע"פ שלא היה דמיון כוזב גמור שהרי נתקיים מ"מ לא היה אמת גמור גם כן שיהיה קיים לעד ... שהרי מלכות יוסף היתה רק לשעה ובעוה"ז לבד, אבל מלכות הקיימת לעד הוא רק לדוד המלך ע"ה ... ולכן חשבו [האחים] לדוד ג"כ לבעל דמיון כענין בשוש ד' את שיבת ציון היינו כחולמים שכפי האמת שיתגלה אז יהיה גם כל הענינים הנחשבים בעוה"ז לאמת ג"כ רק דמיון שפת אמת וישב – [תרמ"ג]: והנה יהודה בחי שמע קולינו. כמ"ש שמע ה' קול יהודה והיא בחי דוד המע"ה נעים זמירות ישראל. ובחי' יוסף הוא משלו נותן לו. אבל באמת בכלל ישראל המלכות ליהודה. כי בסוף הכל צריכין לסייעתא דשמיא. וענין זה נוהג בפרט כל איש ישראל ג"כ כמ"ש רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום. פי' בודאי האדם צריך לחשב דרכו בכל המדות שיוכל להיות נעזר לעבודת השי"ת. אבל בסוף הקב"ה עוזרו. ועיי' כל

Иеуды все имя является отражением Имени Всевышнего¹. Но сейчас возглавить еврейский народ должен именно Иосеф.

ИОСЕФ – РОДЕФ?

Братья, говорит Маараль, ненавидят Иосефа за его величие², при том, что, как утверждает Хумаш, все братья были праведными людьми³. Но различие в их подходе к служению Всевышнему обусловило различие их исторических ролей.

Чувства братьев совершенно понятны⁴. Еще до своих снов Иосеф был персона нон грата для сыновей Леи⁵. Они считали, что он использует свое величие для того, чтобы не допускать их к духовному наследию праотцев⁶. И что же тогда? Превращаться в очередных Ишмаэля и Эсава?⁷ И уж как минимум Иосеф претендует на царскую корону Иеуды⁸. Братья приходят к выводу, что Иосеф – רודף (или, возможно, מורד במלכות, и заслуживает смерти⁹. Они уверены, что они, сыновья Яакова, духовно крепки. Если Иосеф не в состоянии признать

המחשבות שהם לשם שמים מתקיים בסוף עצת ה'. וז"ש אנכי ידעתי כו' המחשבות. ויעקב אבינו ע"ה ובניו הי' כל מחשבותם לשם שמים בלבד. וכשהגיעו לתהום שאין בכח אדם לילך עוד. אז צירף הקב"ה עמהם ונתן כחו. ועוד נתבאר במ"א תשלום ענין זה המחלוקת של יוסף ויהודה:

¹ מסכת סוטה דף י ע"ב: א"ר שמעון חסידא יוסף שקדש ש"ש בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא דכתיב עדות ביהוסף שמו יהודה שקדש ש"ש בפרהסיא זכה ונקרא כולו על שמו של הקדוש ברוך הוא ובמעמקים (עמ' 219): נתבונן נא בנקודה נוספת: בשם יהודה מופיעה האות ה"א פעמיים. אחת כנגד ה"א הראשון של שם ד' יתברך, ואחת כנגד האות ה"א אחרונה משם י-ה-ו-ה. לעומת זאת יוסף זכה רק לאות ה"א הראשונה משם י-ה-ו-ה, ביאור טעמו של דבר הוא כך: האות ה"א הראשונה משמו יתברך מורה על בחינה עליונה יותר של השם יתברך – בחינה המקבילה לבחינת ה,בכח, הנמצאת אצל הנבראים. (כלומר ב"פועל" רק בפנימיות וכלפי חוץ נחשב לבכוח, והבן.) לעומת זאת, האות האחרונה שבשמו, מורה על בחינה גלויה יותר של השם – בחינה המקבילה לבחינת בפועל. יוסף שהתעצם במידת הבכוח זכה לאות ה"א הראשונה משמו יתברך, המקבילה לבחינת ה,בכח', ולעומת זאת יהודה, שהוציא את הטוב אל הפועל, זכה גם לאות ה"א אחרונה

² גור אריה ד"ה שכל (דף קצד): ורמזו ז"ל דברים נפלאים במה שאמר זה נשטם וזה נשטם זה אחיו מבקש להורגו רק משום עצם מעלתו... כי בשביל שהיה ליעקב וליוסף מעלה אלוקית נבדל מהם ובשביל זה מבקשים להרגו ובספורנו ויגש מו יט: בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימין: שהיתה עיקר כוונתן וכן ממנו נולד יוסף ובנימין שהיו מעולים שבשבטים

³ רש"י לה כב: ויהיו בני יעקב שנים עשר - מתחיל לענין ראשון משנולד בנימין נשלמה המטה ומעתה ראויים להמנות ומנאן. ורבותינו דרשו ללמדנו בא שכולן שוין וכולן צדיקים שלא חטא ראובן:

⁴ רש"י לו ד: ולא יכלו דברו לשלום - מתוך גנותם למדנו שבחם שלא דברו אחת בפה ואחת בלב: דברו - לדבר עמו:

⁵ רש"י לו ב: את בני בלהה - כלומר רגיל אצל בני בלהה לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן:

⁶ ולדוגמה בבא בתרא קכג. יעקוב נטל הבכורה מראובן ונתנה ליוסף

⁷ גור אריה שם: כי כמו שיעקוב נבדל מעשו כך יוסף נבדל מאחיו במלכות ולפיכך קרא אותו נזיר אחיו

⁸ השל"ה (תורה שבכתב, צאן יוסף): השבטים... היו סוברים שהוא (יוסף) מבקש את המלוכה בעצם – לו ולרעו. על כן [השבטים] הלכו דותינא דותינא לבקש נכלי דנות, כלומר לדון אותו בדת תורה. והסכימו כולם שהוא בן מות אפילו בני בלהה וזלפה אוהביו הסכימו כך מצד דין ודת, מאחר שחולק על מלכות בית דוד וכל החולק על בית דוד כחולק על השכינה

⁹ ספורנו לו יח וכן רואים מהא דכתב רש"י לו כא: לא נכנו נפש - מכת נפש זו היא מיתה ע"כ משמע שרצו להרוג אותו ע"כ ועיין בשל"ה בהערה הקודמת

это, значит, сделать это ему мешает слабость воображения – димьен¹. Они считают, что его заблуждение проистекает не из иллюзий, но из недостатка прозорливости, из неумения заглянуть достаточно далеко – в мир Машиаха, когда все наши нынешние реалии покажутся нам туманным сном². Если бы они только знали, что он является жизненно необходимым для них мостом к тому самому будущему, которое они рисовали в своем воображении!³ Но для полной уверенности они позволили убить его силам природы, змеям и скорпионам в яме, чтобы не делать этого своими руками⁴. Когда же они увидели, что он выжил в яме, они оставили мысль об убийстве и вместо этого продали его в рабство⁵.

САМОКОНТРОЛЬ ИОСЕФА

Иосеф-а-цадик полностью владел собой, своими желаниями. Самоконтроль позволяет ему не поддаваться постоянным искушениям, которым подвергает его жена Потифара⁶. Когда, наконец, кажется, что он готов уступить искушению и идет в дом Потифара именно с этой целью, перед ним предстает образ отца и это дает ему силы окончательно отвергнуть соблазн⁷. Иосеф

¹Раши и Рамбан расходятся во мнении, кого именно из братьев Иосеф обвиняет в прегрешениях. Раши говорит, что это сыновья Леи. Рамбан возражает на это, что в таком случае сыновья служанок должны были бы встать на его защиту. Скорее он обвинил именно последних, а сыновья Леи выступили против руководящей роли, которую он на себя взял.

²רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ, אות ג: היינו דכלל הנפשות מישראל שבכל דור הם עצמם קומת נפש יעקב אבינו ע"ה המתפשט באותו דור, ועל כן הם חשקו לאיקונין של יעקב אבינו ע"ה עצמו לא מה שדומה לו היינו האמת שלאמיתו, ולכן חשבו את יוסף גם כן לבעל דמיון ובעל החלומות שמצד האמת לאמיתו גם זה נחשב דמיון כענין בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים שכפי האמת שיתגלה אז יהיה גם כל ענינים הנחשבים בעולם הזה לאמת גם כן רק דמיון, כי כלל העולם הזה נקרא עלמא דשיקרא שאף האמת שבו אינו לאמיתו ואי אפשר להשיג בו האמת לאמיתו אלא מי שיגיע למדרגה שיטעימו לו מפרי מעשיו שבעולם הבא בעולם הזה, והיינו שיראה עולמו בחייו רצה לומר עולם האמת ישיג בחיי העולם הזה הגופנים, והוא כשיזכה לכפיית היצר לגמרי עד שלבו חלל כמו שאמרו ז"ל בדוד המלך ע"ה (ירושלמי ברכות פרק ט' הלכה א') שהרגו בתענית שהוא כמו לעתיד שיבוטל היצר, וכמו שזכו לזה אבות העולם כמו שכתב בתנא דבי אליהו רבא (פרק ה') חיים שלא בצער ושלא ביצר הרע כמו וכי:

³ השל"ה (תורה שבכתב, צאן יוסף, כמו שצטט אותו מעמעמקים עמ"ס 228 לפי תמצאי דבריו): שתי בחינות מלכות ישנן בישראל – מלכות יוסף ומלכות יהודה. מלכות יהודה היא העיקרית והתכליתית, אך לפני שאותה מלכות תוכל להתגלות צריכה מלכות נוספת – מלכות יוסף, שמטרתה לאגד את העם, ועל ידי זה יהיו כלל ישראל מוכנים לקבל על עצמם את מלכות יהודה. והשבתים לא הבינו דבר זה ... והיו סוברים שהוא (יוסף) מבקש את המלוכה בעצם – לו ולזרעו.

⁴ רש"י לו כד: והבור רק אין בו מים - ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו מים מה ת"ל אין בו מים. מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו (ב"ר שבת כב):

אור החיים לו כא: ויצילהו מידם פירוש לפי שהאדם בעל בחירה ורצון ויכול להרוג מי שלא נתחייב מיתה, מה שאין כן חיות רעות לא יפגעו באדם אם לא יתחייב מיתה לשמים, והוא אומר ויצילהו מידם פירוש מיד הבחירה, ובזה סתר אומר ונראה מה יהיו חלומותיו וגו', כי הבחירה תבטל הדבר, ואין ראייה אם יהרגוהו כי שקר דיבר:

⁵ אור גדליהו פרשת וישב: דנו אותו לרודף ... והדין הזה לא היה בדיני אדם, רק שהם דנו אותו בדיני שמים ... וי"ל שזהו הכוונה בחז"ל שהם צירפו השכינה עמהם, פירוש שדנו אותו בדיני שמים, ולכן מצינו שהדין נשתנה, שמקודם דנו אותו למיתה ואח"כ לגרם מיתה על ידי ההשלכה בבור, ואח"כ שיהיה עבד, אשר בדיני אדם לא מצינו דבר כזה שישתנה הדין, וכמו שמצינו שיש דינא קשיא ודינא רפיא, ולכן מקודם דנו אותו למיתה ואח"כ נשתנה הדין עד שדנו אותו לעבדות.

⁶ סוטה י: יוסף שקידש שם שמים בסתר, זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא (יהוסף)

⁷ לט (יא) ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית: רש"י: לעשות מלאכתו - רב ושמואל חד אמר מלאכתו ממש וחד אמר לעשות צרכיו עמה אלא שנראית לו דמות דיוקנו של אביו וכי כדאיתא במס' סוטה (דף לו):

обладает таким мощным самоконтролем, что окружение неизменно наделяет его властью над собой. Будучи рабом Потифара, он получает полный контроль над всем его домом. Брошенный в тюрьму, он сразу же назначен старшим над заключенными. Поставленный над египтянами вторым после фараона, он заставляет распущенных египтян сделать обрезание, устанавливая таким образом свою власть над ними.

Иосеф-а-цадик убежден, что его дерех авода – это то, что необходимо каждому. «Зот асу вихью» – «это сделайте и будете [духовно] живы», – говорит он братьям (когда они еще принимают его за иностранца – правителя Египта), «эт а-Элоким ани ярэ» – потому что Б-га я боюсь¹ (странные слова для египтянина). Иосеф так глубоко верит в это, что пытается сломить силу братьев. Он берет в заложники Шимона, отделяя его от Леви, соратника по убийству жителей Шхема². Он пытается привлечь Биньямина, единственного, кто не причастен к его продаже,³ и отделить его от братьев⁴. Ради их собственного блага и ради будущего всего еврейского народа братья должны поклониться ему и разделить его подход к вещам.

Иосефу не удается достичь всего, чего он хочет, но его влияние как безупречного праведника живо. Иосеф – архетип праведника. Как и души авот, его душа достаточно широка, чтобы вместить весь еврейский народ. Поэтому по сей день одно из названий еврейского народа – שארית יוסף⁵, и это сила Иосефа позволяет нам на протяжении веков не уступать длительному низменному натиску Эсава. В конце концов Эсаву окажется не по силам истребить в нас искру вечности, и он потерпит поражение от потомков Иосефа, от Машиаха бен-Иосеф⁶. Эпоха Машиаха придет через потомка Иеуды, Машиаха бен-Давид, и напряженность между различным подходом Иосефа и Иеуды к служению Всевышнему будет полностью снята⁷.

יחזקאל לו טז: ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו {חבריו} ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חברו {חבריו}: {יז} וקרבת אתם אחד אל אחד לך לעץ

¹ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ

² רב צדוק הכהן, שם

³ משך חכמה שמות כח ט: ודע דכל השבטים צערו לאביהם במכירת יוסף ויוסף עצמו לא הודיע לאביו רק יוסף היה ירא מפני החרם, אבל בנימין כבד לאביו ולכן שרתה שכינה בחלקו ולכן כשאבד ישפה מבנימין הראה להם השי"ת גודל מצות כבוד אב אצל דמא בן נתינה (קדושין לא) ודו"ק היטב.

⁴ רב צדוק הכהן, שם

⁵ עמוס ה טו: שנאו רע ואהבו טוב והציגו בשער משפט אולי יחנן יקוק אלקי צבאות שארית יוסף: רש"י (שם): כל ישראל נקראין על שמו לפי שכלכל אותם

רב צדוק הכהן, תקנת השבין – ו: והנה תולדות יעקב יוסף שהוא עיקר תולדותיו, ואמרו ז"ל (בראשית רבה פ"ד, ח') דזיו איקונין דומה לו, ונדע דכל דומה אינו באיקונין דגוף שבעולם הזה שהוא דבר שלשעה רק באיקונין דנפש וצלם אלקים דנשמת חיים שהוא דבר הקיים לעד וזה היה דומה לו, ועל כן נקראו ישראל על שמו שארית יוסף כי גם הוא כולל נפשות ישראל בכל דור

⁶ סוכה נב: ויראני ה' ארבעה חרשים מאן נינהו ארבעה חרשים אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידה משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואלהיו וכהן צדק ישועות משיחו, עיון הראשון, פרק ד ולפי שהיה מקובל באומה שקודם משיח בן דוד יבא משיח בן יוסף לא לעשות משפט וצדקה כ"א בלבד ללחום מלחמות ה' ונקם ישיב לצריו וכי.

⁷ רב צדוק הכהן, תקנת השבין – ו: ועיקר בירור זה לעין כל יהיה לעתיד ואז יקרב ה' יתברך עץ יוסף ויהודה אחד אל אחד להיות חבירים, מה שאין כן בעולם הזה דעדיין האמיתות בהעלם הם הפכים.

אחד והיו לאחדים בידך : (יח) וכאשר יאמרו אליך בני עמך לאמר הלוא תגיד לנו מה אלה לך : (יט) דבר אלהם כה אמר אדני- יקוק הנה אני לקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושבטי ישראל חברו {חבריו} ונתתי אותם עליו את עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד והיו אחד בידי : (כ) והיו העצים אשר תכתב עליהם בידך לעיניהם :

Это сближение начинается при жизни братьев. К моменту, когда наступает голод, описанный в следующей недельной главе, братья уже сожалеют о продаже Иосефа и воспринимают голод как удобный случай пойти и вернуть его¹. Они принимают на себя коллективную вину, все они считают себя повинными в несчастье, которое обрушилось на них, когда Шимон был оставлен в Египте заложником². Здесь начинается тот долгий путь, который ведет к будущему единству еврейского народа, совокупная святость которого несокрушима.

---

¹ מדרש רבה פרשה צא פסקה ו: וירדו אחי יוסף בני ישראל צריך המקרא לומר אלא בתחלה לא נהגו בו אחוה ומכרוהו ולסוף מתחרטין ואומרים אימתי נרד למצרים נחזיר את אחינו לאביו וכשאמר להם אביהם לירד למצרים נתנו כולם דעת אחת להחזירו

² בכור שור מג כא : אבל אשמים אנחנו : ודאי על אותו העון בא לנו הצער, שכשם שכולנו פשענו יחד כך הפרעון לכולנו יחד שאם היה העון אחד, לא בא הפרעון לכולנו בשוה שאין עונינו שוים, אלא זה העון עשינו כולנו בשוה